

Serbest Ticaretin Erdemi: Barış ¹

Özlem KIRLI ²

Başvuru Tarihi: 27.04.2023

Kabul Tarihi: 16.10.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Manchester Okulu siyasal ve toplumsal yönden ilerleme hedefinde, bireylerin maddi beklentilerini iyileştirebilecek ekonomik görüşler geliştirirken, uluslararası ticaretin barışa olan katkılarına odaklanmıştır. Ticaret ve ekonomi büyüdükçe insanlar birbirine bağlanacak, siyasal yöntemler ve diplomasi gelişecektir. Siyasi çözümlerin gelişmesini engelleyen milletlerin kendini yüceltmesi, şovenizm ve milliyetçilik duyguları daha ılımlı bir tutuma dönüşebilecektir. Makalenin amacı, devletlerin siyasal ve ekonomik ulusal güç elde edebilmek ve kendi ulusal/iç politikalarındaki sorunları gizleyebilmek adına uluslararası politikaya nasıl yön verdiklerini ele alan Manchester Okulu ve Richard Cobden'in dünya barışının gerçekleştirilebilirliğine yönelik görüşleri ve çözüm önerilerini değerlendirmektir. Manchester Okulu kendi iç politikalarının dayandığı temeller olan merkantilizmin, korumacılığın ve aristokrat sınıfın gücünün savaşlarla pekiştirildiğini iddia eder. Çözüm önerileri serbest ticaretin geliştirilmesi, milletler arası iş birliğinin geliştirilmesi, korumacılığın kaldırılması, tahkimdir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Ticaret, Emperyalizm, Güç Dengesi, R. Cobden

Atıf: Kırılı, Ö. (2023). Serbest ticaretin erdemi: Barış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1193-1210.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, ozlemkirli@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2824-1725

The Virtue of Free Trade: Peace

Özlem KIRLI ³

Submitted by: 27.04.2023

Accepted by: 16.10.2023

Article Type: Research Article

Abstract

The Manchester School focused on the contribution of international trade to peace while developing economic views that could improve the financial expectations of individuals in the goal of political and social progress. As trade and economy grow, people will be connected, and political methods and diplomacy will develop. The self-glorification of nations, which hinder the development of political solutions, the feelings of chauvinism and nationalism may turn into a more moderate attitude. The aim of the article is to evaluate the views and solution proposals of the Manchester School and Richard Cobden on the realizability of world peace, which discuss how states steer international politics in order to gain political and economic national power and to hide the problems in their own national / domestic policies. The Manchester School claims that mercantilism, protectionism and the power of the aristocratic class, which are the foundations of its domestic policies, were reinforced by wars. The proposed solutions are the development of free trade, the development of international co-operation, the abolition of protectionism and arbitration.

Keywords: Free Trade, Imperialism, Balance of Power, R. Cobden

³ Mugla Sıtkı Kocman University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Sciences and International Relations, ozlemkirli@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2824-1725

Giriş

1846 yılında ithal tahıllar üzerindeki tarifeleri bozmak için başarılı bir girişimde bulunan Manchester Okulu, Victorya döneminde Britanya’da “Bırakınız yapsınlar” anlayışını yansıtan kapitalizmin yerleşmesinde, antiemperyalizm düşüncesinin şekillenmesinde ve uluslararası ilişkilerde tarafsızlığa farklı bir bakış açısının gelişmesinde etkili olmuştur. Manchester Okulu için serbest ticaret sadece bir araç değil, amaçtır. Barışa giden yolda karşılıklı ekonomik ve ticari ilişkilere hayati bir rol atfedilir. Aristokratların ekonomik ve siyasi güç tekeli kırma sözü veren okul, özgürlük, hak, hukuk gibi temel liberal değerlerin tüm bireyler için geçerli olmasını arzu eder.

On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında Britanya’da pasifizm ve savaş karşıtı olmak üzere iki ana yaklaşım vardı. Bunlardan ilki ve en iyi bilineni, tüm savaşlara kişisel olarak karşı çıkan Quaker geleneğiydi. İkincisi ise çok daha kısa bir geçmişe sahipti ve Londra Barış Cemiyeti⁴ ile ilişkiliydi. Londra Barış Cemiyeti, Hristiyan pasifist duyguların mümkün olduğunca yaygınlaşmasını istiyordu. 1840'lara gelindiğinde Cemiyetin, deniz ve ordu güçlerinin arttırılmaması, savaştan kaçınma gibi bazı siyasi hedefleri de hayata geçirmeye çalıştığı bilinmektedir (Spall, 1988, s. 425).

Barış hareketi, Britanya’nın orta sınıf radikalizminin ve cinsiyetçi yaklaşımının genel özelliklerini ve ortaya çıktığı tarihsel sürecin özgün nüanslarını taşıyordu. Örneğin kadınların aktif olarak harekete katılmaya çalıştıkları ancak Viktorya dönemi toplumunda kadınların ikincil rolüne uygun olarak erkek barış liderlerinin kadınların katılımını ev içi alanla sınırlandırmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle, çeşitli kongrelerdeki bazı konuşmacılar, kadınlar ile çocuklarının eğitimi yoluyla barış davasını ilerletmede oynayabilecekleri rolü vurguladılar. Savaştan nefret etmek kadınların doğasında vardı ve barışın ev içi uyumun birçok erdemini paylaştığı düşünülüyordu. Hristiyan kadınlara, hayırseverlik ve reform gibi benzer girişimlere gösterdikleri gayret ve başarının aynısını, barış davasına da göstermeleri çağrısında bulunuldu. Brüksel, Paris, Frankfurt ve Londra kongre raporlarına göre ziyaretçilerin önemli bir bölümünü kadınlar oluşturuyordu. Cobden'e göre çoğu Quaker olan kadınlar kongrelerde hiç konuşmamış -hatta Barış Kongresi Komitesi tarafından konuşmaları fiilen engellenmiş- olsa da perde arkasında önemli bir rol oynadıkları açıktır. Ayrıca, barış hareketi ağırlıklı olarak orta sınıfın ticari ve profesyonel kesimleri tarafından desteklenmiştir (Nicolls, 1991, s. 373-375).

Manchester Okulu üyeleri de Hristiyan düşünce ile serbest ticaret ve barış arasında doğrudan bağlantı olduğunu kabul etmiş, uzlaşmacı bir dış politika savunmaya yönelmiştir. Okulun üyeleri birçok kez Quakerların, Barış Derneği üyelerinin ve diğer pasifistlerin desteğini almaya çalıştı. Cobden, barışın gerçekleştirilmesinde, uygarlığın geliştirilmesi ve ilerlemesinde Hristiyanlık inancının gereklilik olduğunu ve ticaretin de bu olumlu gelişmelerin yayılmasını sağladığını savunur. John Bright “vicdani nedenlerle” Barış Cemiyetinin bir üyesiydi ve barışçıl ilkelerin esasen düşüncesine yakın olduğu düşüncesini açıkça ifade eder. Joseph Sturge, Çin'deki Afyon Savaşı'na karşı çıkarken net bir şekilde Hristiyan düşüncesinden yola çıkarak muhalefetini dile getirmiştir. Sturge 1840'ın başlarında, İngiliz politikasını “toptan katliam” olduğu düşüncesi

⁴ On dokuzuncu yüzyılda dünyanın önde gelen barış derneği olan Londra Barış Topluluğunun (London Peace Society-LPS), başlangıçtan itibaren barış hareketinin iki farklı kanadını temsil ediyordu. Mutlakiyetçi olan pasifistler daha küçük çekirdeği ve reformist olan pasifistler oldukça geniş bir kesimi etkiliyordu. Topluluğun politikasını belirleyen en üst kademesi olan ulusal komite, kesinlikle pasifistti ve savunma savaşını bile reddediyordu. Pasifizm, LPS'ye yarım yüzyıl kadar ülke genelinde etkili olmasını sağladı. Ancak sonraki yarım yüzyılda etkisini kaybetmiş, yirminci yüzyılda keskin bir düşüşe girmiş ve İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde düşünceleri reddedilmesi nedeniyle zımnen terk edilmiştir. Daha geniş bilgi için, Ceadel, M. (2017). The London Peace Society and Absolutist–Reformist Relations within the Peace Movement, 1816–1939. *Peace & Change*, 42(4), 496-520. <https://doi.org/10.1111/pech.12256>

ile kınar ve vatandaşları çatışmaya karşı çıkmaya davet eder. Sturge, Hristiyan bilincinin, hayırseverlik, kardeşçe sevgi, dinî ilkeler ile savaşın kaçınılmaz olarak geliştirdiği tüm kötülük ve şiddete itiraz edilebileceğini söyler (Spall, 1988, s. 415).

Okulun etkisiyle reform kelimesi, liberal değerlerle sistemin gözden geçirilmesi ve özellikle serbest ticaretin Britanya’da yaygınlaşması olarak anlaşılmış, “Barış, Tasarruf ve Reform” sloganı büyük ölçüde kabul görmeye başlamıştır. 1867 yılında ilan edilen İkinci Reform Yasası’yla daha çok ekonomik eski imtiyazların kaldırılmasına vurgu yapılırsa da reformlar sonucunda ekonomik ayrıcalıkların kaldırılmasıyla toplumsal ve siyasal ayrıcalıkların da etkisini yitireceği (Hayek, 2009, s. 205-206), bunun ise dış politikada da dönüşümü getireceği varsayılmıştır.

Manchester Okulunun düşüncelerinin olgunlaşması ve etkilerinin görülmeye başlanması aslında dört aşamada gerçekleşmiştir. G. Fox, Ocak 1845’te yapmış olduğu konuşmada İngiltere’nin serbest ticaretteki dönüşümünü özetleyen dört aşamayı şu şekilde açıklayacaktır: Adam Smith ve diğer politik iktisatçıların spekülasyonlarıyla başlayan serbest ticaret süreci ilk zamanlar bilimsel ciltlerde yer alıyordu. Daha çok entelektüel bir keşifti. Filozofların daha çok olgulardan oluşan görüşleri bilimsel bir külliyat oluşturmaya başladı ancak bu çaba İngiltere için serbest ticaretin gerçekleşmesi anlamına gelmedi. Bunun en temel nedeni yasa koyucular ve yöneticilerin ulusal refahı nasıl arttıracaklarına odaklanmamasıdır. Sürecin bir sonraki aşaması, serbest ticaret düşüncesinin bilimden politikaya dönüşmesiydi. Bu aşamada başta Peronet Thompson, Huskisson, Joseph Hume ve Sir H. Parnell gibi isimler büyük övgüyü hak ediyor. 1820- 1830’lu yıllarda gümrük tarifesinde bazı iyileştirmeler yapılmış olsa da, Tahıl Yasası olduğu gibi kaldı ve ülke korumacı vergilerin ağırlığı yaşıyordu. İngiltere’de korumacı yasalar nedeniyle insanlar hala açlıktan ölüyordu. Serbest Ticaret henüz bir parti sloganı değildi. Whigler ve Toryler hala eski sloganlarını devam ettiriyor ve sahte kavgalarını veriyorlardı. Üçüncü aşama, 1830’ların sonlarından itibaren, Tahıl Yasası kampanyaları ile serbest ticaretin bir “okul parolası” hâline gelmesiyle başlar. 1846’dan itibaren başlayıp ve sonraki yarım yüzyıl süresince devam eden dönemse, son dönemdir. Son dönemde Manchester Okulu serbest ticareti evrensel ve ahlaki bir ilke olarak benimsemiştir. Ayrıca insanlık, ilerleme, özgürlük, savaş, barış, sömürgecilik ve oy hakkı gibi konulara çözüm önerileri geliştirmeye çalışmıştır (Hirst, 1903, s. x-xiv).

Manchester Okulu üyeleri serbest ticaret ile barış arasında önemli bağlantı olduğunu ve serbest ticaret hareketinin en önemli motivasyonlarından birinin barışseverlik olduğunu kabul etmişlerdir. Cobden grubun lideriydi, hatta onun ilk broşürlerinde ortaya koyduğu prensipleri takip ettiği için Manchester Okulu, Cobdenizm olarak da bilinir. Cobden’in merkantilizm ve aristokraziye karşı çıkması, barışa ve müdahaleci olmayan politikalara verdiği destek doğrudan serbest ticareti savunmasıyla ilişkilidir.

Milliyetçilik Olarak Merkantilizme Karşı Serbest Ticaretin Gücü

Merkantilizmin temel kabullerinin Batı’nın siyasal ve ekonomik dönüşümünün bir parçası olarak geçmişte kaldığı düşünülse de sınır, güvenlik, göç vb. konularda hâlâ önemli olabildiği görülmektedir. Daha çok “Ticaret Sistemi” olarak değerlendirilen merkantilizm, siyasal alanda güçlü bir yönetici sınıf ile ulusal gücün pekiştirilmesini amaçlar. Bu gücün gerçek temellerine ilişkin belirli fikirler seti geliştirilirken devletin temellerini güvence altına almak ve genişletmek amacıyla tarım, sanayi ve ticaretin teşvik edilmesiyle düzenleme yapılması olağan karşılanır. Ekonomik hayatı kontrol etmeye çalışan ve dış ticarete sürekli değerli maden ve dış ticaret fazlası hedefleyen merkantilizm, para dengesinin korunmasını hayati önem atfetmiştir. Ekonomide devletin yönlendirmelerini ve korumacılık ile ilgili politikalarına ihtiyaç duyan, bu nedenle kendisini siyasal ve ulusal güç ile bağımsızlık idealine bağlayan bir politika ve siyasal-ekonomik sistemdir.

Colbertizm olarak da adlandırılan merkantilizm bir ekonomik milliyetçilik rejimidir, ancak her milliyetçi değerleri benimseyen siyasal sistemler merkantilizmi benimsememiş olabilir. Merkantilizm modern uluslar ve devletlerin siyasal ve ekonomik gelişiminde bir aşama olmuştur. Ulusal özbilinci ve gücü, savunma ve saldırı için bir gereklilik olarak gören merkantilizm, halkın ekonomik çıkarlarının tabi kılınması gereken, bu çıkarları diğer halkların çıkarlarından farklı ve hatta onlara karşı korumak ve geliştirmek için kullanılması gereken bir şey olarak savunmuştur. Ekonomik milliyetçiliği ya da bazen dışlayıcı ve saldırgan milliyetçiliği temsil eden merkantilizm, ister mutlakiyetçi ister anayasal hükümetlerde olsun, yöneticilerin bu niteliklere sahip olduğu her yerde rastlanmıştır (Horrocks, 1925, s. 1-4).

Merkantilist politikalara karşı Ashworth, Bowring, Cobden, Fox, Massie, J.B. Smith ve Sturge gibi Manchester Okulunun önde gelen sözcülerinin çoğu, serbest ticareti savunurken serbest ticaretin uluslararası barışa olan katkısının farkındaydılar ve ülkeler arası ilişkilerin iyileştirilmesi için kampanya yürüttüler. Örneğin Cobden, hayatı boyunca Britanya ile Fransa arasındaki husumeti giderebilmek için iki ülke arasında serbest ticaretin yapılmasına yönelik anlaşmaların imzalanmasında öncü rol üstlenmiştir (Butler, 2018, s. 121-122). Fransa ile gerçekleşen antlaşma ağının genişlemesinde özel çıkarlar antlaşma müzakerelerinde korunmuştur. Resmî İngiliz diplomasisi serbest ticaret doktrinine uzunca bir süre bağlı kaldı. Tam mütekabiliyet (ayrımçı olmayan serbest ticareti amaçlayan tamamen aynı koşullarda pazar erişimi) savunulurken, her iki ülke farklı başlangıç koşullarından yola çıkarak verilen eşit tavizler varsayımıyla hareket etti. Böylece Britanya daha sonraki anlaşmalarda en çok kayırlan ülke statüsünü elde ederken, Fransa tek taraflı olarak diğer ticaret ortaklarına genişletmeyi reddederek sonraki müzakereler için önemli bir pazarlık gücünü elinde tutmak istemiştir. Cobden-Chevalier Antlaşmalarının sonucu olarak ilk sekiz yıl içinde Britanya'nın Fransa'dan ithalatı en az iki katına çıkmış, Fransa'ya yapılan ihracat ise artmıştır (Lampe, 2009, s. 1017-1018, 1021).

Cobden ve diğer Manchester Okulu üyelerine göre, serbest ticaret ile barış ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlı ilkelere ve her biri diğerini destekliyordu. Okul, serbest ticareti temel argümanları hâline getirirken, siyasal otoritelerden farklı olarak halkın serbest ticarete yatkın olduğunu vurgular. Halkın bir kesimi serbest ticareti, imalatçı, ihracatçı ya da tüketici olarak kendi ekonomik konumlarını iyileştireceği için inanırken; diğer önemli kesimi barış ya da siyasi reform gibi daha çok arzu edilen başka hedeflere giden yolu açtığı için serbest ticaretin önemine ve gücüne inanıyordu. Serbest ticareti kendilerine maddi veya başka faydalar sağlayacağı için değil, sadece ülke için iyi bir şey olduğuna inandıkları için isteyenler de vardı (Grampp, 1960, s. 96).

Manchester Okulunun benimsediği serbest ticaret dönemin liberal siyasal ve sosyal reform isteklerini içeriyordu. Okulun üyeleri serbest ticaret konusunu sadece Britanya'nın iç işlerine uygulanacak kadar dar bir konu olarak görmüyorlardı. Serbest ticaretin uluslararası ilişkiler, diplomasi ve askerî hazırlık konularını da kapsayabileceğini kabul etmişlerdir. İngiliz dış politikasının ana hatları ile bu politikanın dayanması gerektiğine inandıkları genel ilkeleri tartışırken, okulun üyeleri dünya barışı beklentilerini, Britanya ordusunun ve devletin ülke dışındaki üstünlük kurma çabasını serbest ticaret gözüyle değerlendirmişlerdir. Okulun üyeleri resmî yayınlarında, konuşmalarında ve özel yazışmalarında serbest ticaretin barış ve uluslararası uyumu getireceğine dair inanca bağlı kaldılar. Serbest ticaret enternasyonalizme teşvik edecek, savaşın maddi nedenlerini ortadan kaldıracak, Hristiyanlığın yayılmasını kolaylaştıracak ve özellikle de diplomaside ve orduda yanlış yönetim olarak adlandırdıkları aristokratik yapılanmaya son verecektir. Manchester Okulu, Britanya dış politikasının dayandığı güç dengesi ve yurt dışına müdahale anlayışlarını reddetti. Askerî harcamalar aristokrasiye fayda sağladığı, çok ihtiyaç duyulan sermayenin yanlış yönlendirilmesine neden olduğu ve ihtiyaç duyulan reformların saptırıldığı gerekçesiyle karşı çıkmıştır. Aristokratik kötü yönetimin mevcudiyetini ve askerî kuruma duyulan şüpheciğe karşı, serbest ticaret öne

çıkartılmıştır. Ticari ve endüstriyel çıkarların, geleneksel toprak sahibi toplum ve onunla ilişkili askerî kurumların çıkarlarıyla çatıştığını düşünüyordu. Okulun üyelerinin dış ilişkilere bakışı ne dar ne de spesifikti, üyeler serbest ticaretin barışı doğrudan ve maddi olarak destekleyeceğine inanıyordu. Hedefleri olan Tahıl Yasası'nın yürürlükten kaldırılmasıyla, bir süre sonra daha geniş uluslararası ticaret imkânı gelişecek ve barış mümkün olabilecektir (Spall, 1988, s. 405-407).

Bright'ın Ocak 1846'da Manchester Serbest Ticaret Salonu'nda yaptığı konuşmaya göre serbest ticaret, vergi muafiyeti ve her türlü kısıtlamanın kaldırılması toplumdaki her bireye fayda sağlayacaktır. Örneğin serbest ticaret ahlaki bir kodla insanları bir araya getirecek; ırk, inanç ve dil karışıklığını yavaş yavaş anlamını yitirecek ve sonsuz barış mümkün hâle gelebilecektir. Birbirine bağlı olan ekonomik düzen, büyük ve kudretli imparatorluklar, devasa ordular ile büyük donanmaların hâkim olduğu dünyada barışçıl ilişkiler serbest ticaretle mümkün olabilecektir (Palen, 2021, s. 382). Avrupa'da meydana gelen siyasal olaylar sonucunda ticaret durma noktasına gelmiş, sanayinin gelişimi yavaşlamış ve umutlar azalmıştır. Oysa ülke ne kadar özgürleşirse sanayi o kadar gelişir, barış kalıcı bir şekilde inşa edilebilir (Bright, 1868, s. 346-347). Cobden'e göre özgürlüğün gelişimi, hükûmet kabinelerinin veya Dışişleri Bakanlığının emeğinden çok, barışın korunmasına, ticaretin yayılmasına ve eğitimin yaygınlaşmasına bağlıdır. Dış politikada diğer ulusların işlerine karışılmadığı takdirde, özgürlük ve barış gerçekleştirilecektir (Cobden, 1903).

Manchester Okulu üyeleri serbest ticaretin savaşı imkânsız hâle getireceğini çünkü savaşın uluslararası mübadeleye bağımlı olan milyonları yoksullaştıracağına inanıyordu. Bu fikir, serbest ticaret ile barış arasında kurulan alışlagelmiş ilişki değildir: ticaret uluslararası uzmanlaşma yaratır ve bu da bir ulusun savaş açacak kadar kendine yeterli hâle gelmesini engeller. Bu fikir daha ziyade, kişisel çıkara duyulan güvenin basit bir ifadesidir. Cobden'i harekete geçiren bu inançtı ve aynı inanç binlerce kişiyi de harekete geçirdi. Serbest ticaret, iki uzak topluluğu birleştirebilir, birinin çıkarını diğerinin tek gerçek politikası hâline getirebilir ve her ikisinin de refahı ile mutluluğu için eşit derecede endişelenebilir. Barış ve barışseverlik Cobden'in en önemli amacıydı ve ekonomik amaçlardan daha öte bir beklenti ile barışı savunuyordu. Serbest ticaretin dünya barışını getireceğini söylerken, eylemleri ve söyledikleri arasında tutarlılık olmasına, ahlakiliğe işaret etti (Grampp, 1960, s. 100).

Cobden serbest ticaretin ahlaki etkisini, dünya milletleri arasında barışçıl ve dostane ilişkileri ilerleterek medeniyetin ve gerçek dinin ışığını tüm dünyaya yayma eğilimi olarak ifade eder. Cobden, savaşın insanların ve toplumların kaynaklarını zalimce yok etmesinin bir yolu olduğunu ve savaştan nefret ettiğini açıkça söylerdi. Serbest ticaret ilkesi evrendeki yer çekimi prensibi gibi ırsal veya başka düşmanlıkları yumuşatarak tüm insanları bir araya getirebilir. Cobden, serbest ticaretin ulusları ve halkları karşılıklı bağımlılık içinde bir araya getirme kapasitesine sahip olduğunu ileri sürmüştür. Doğal hukuk ve klasik ekonomi teorisine göre, ticaretin serbestçe ilerlemesine izin verildiği ölçüde, ulusların ekonomik çıkarları giderek birbirine bağımlı hâle gelecektir. Bu da kavgaları azaltacak ve halkları birbirinden ayıran siyasi ve de kültürel engelleri yıkacaktı. Çeşitli halkları kalıcı ve evrensel barış içinde bir araya getirmek olacaktır. Tahıl Yasası Karşıtı Genelge, barışın serbest ticaretin doğal sonucu olduğunu açıklamak için Baron de Montesquieu'nun fikirlerinden de dem vurur. Birbirleriyle ticaret yapan iki ulus, karşılıklı olarak bağımlı hâle gelir çünkü birinin satın almakta çıkarı varsa, diğerinin de satmakta çıkarı vardır ve böylece birlikleri karşılıklı ihtiyaçları üzerine kurulur (Spall, 1988, s. 408-410). Örneğin Britanya'nın Amerika ve Asya'ya ihracatı 1809'dan itibaren büyük artış göstermiştir. Kâr oranı ve zenginlik, hızlı nüfus artışına rağmen iyi bir noktaya gelmiştir. Tüccarlar Avrupa ile ticaretten kazançlarını arttırmıştır (Cobden, 1903, s. 13).

Okul, barışa ilişkin düşüncelerini olgunlaştırırken Britanya'nın savaşta ya da barışta, bollukta ya da kıtlıkta gıda ithalatına bağımlı olabileceğini öngörüyor ve çözüm üretmeye çalışıyordu. Okul, Ricardo'nun Rusların Napolyon'a direnmesi neticesinde kısmen müttefiklere mal ihraç etmelerini engelleme girişimine atıfta bulunarak savaşların ürün tedarikinde olumsuz bir tablo ile karşılaşabileceği uyarısında bulunmuşlardır. Napolyon'un Britanya'ya tahıl ihracatına izin verdiğini çünkü kıtlık nedeniyle fiyatların son derece yüksek olduğunu ve tahıl ticaretinin kârlı olduğunu belirtmiştir. Yani savaş ortamı hem ürün tedariki hem de ödemeler dengesinde ülkeleri olumsuz etkileyebilecektir. Oysa serbest ticaret iyi bir şekilde işleyebilirse hükümetler birbirleriyle savaşıyor olsa dahi iş adamları dış ticareti sürdürmeye niyet edeceklerdir. Manchester Okulundaki özellikle pasifist grup, savaş ve ticaretin birlikte devam edemeyeceğini, birinin diğerine yol vermesi gerektiğini iddia ettiler. Arkasında en güçlü ekonomik çıkar olan kazanacaktı. Kişisel çıkarların yenilmez gücüne inanıyorlardı. Kuşkusuz bazıları savaştan kazançlı çıkacaktı ama onların kazancı ulusun geri kalanının barıştan elde edeceği kazançtan çok daha az olacaktı. Barış yanlıları, serbest ticaretin her ulusun ihracatçı ve ithalatçılarıyla onların arkasındaki üretici ve tüketicileri, hükümetlerinin savaşa girmesine izin vermeyecek kadar güçlü bir ortak gelir çıkarıyla birbirine bağlayacağına inanıyordu (Grampp, 1960, s. 23-24). Cobden, serbest ticaret arayışının ulusal hükümeti dönüştürerek barışı desteklemekle kalmayacağını, halk kitlelerini de askerî maceralar için gerekli olan aşırı vergilendirmeden kurtaracağını düşünüyordu (Richardson, 2015, s. 24).

Manchester Okuluna göre vatanseverlik “doğru ya da yanlış benim ülkem için çıkarı” demek değildir. Ahlaki ilkelere uymak ve daha iyi bir dünya yaratmak için ticaretin geliştirdiği doğal özgürlük şovenizmin yerini alabilir. Manchesterizm, yabancı düşmanlığının zıttıydı. Her türlü Ortodoks vatanseverliğe karşı tutkulu bir enternasyonalizm düşüncesini yerleştirmeye çalışmışlardır (Bresiger, 1997, s. 59). Manchester Okulu ekonomi, politika ve etik/ahlaki alanların birbiriyle yakından ilişkili olduğunu vurgularken serbest ticaret ve uluslararası barışın ve refahın olabilirliğini ahlaki temelde değerlendirir (Wallace, 1960, s. 126).

Aristokrasiye Karşıt Olma

Manchester Okulu üyelerinin dış ilişkiler ve serbest ticaret arasındaki bağlantıya dair iddialarında ikinci husus hem diplomasi hem de ordu üzerindeki aristokratik hâkimiyet ve bu iki kesimin ne ölçüde toprak sahibi sınıfın çıkarları doğrultusunda faaliyette bulunduğunu anlamaya yönelik idi. Manchester Okulu savaşı doğrudan korumacı aristokrasi ile ilişkilendirme eğilimindeydi; ordu ve donanmayı soyluların genç oğulları için fazlasıyla bir yer, sermayeyi tüketen bir kaynak ve iç reformdan uzaklaştıran bir unsur olarak görüyorlardı. Cobden, aristokrat hükümetin yurt dışında askerî müdahaleye olan düşkünlüğü bir şekilde azaltılabilirse, önemli bir hükümet himayesi ve patrisyen güç kaynağının azalacağını savundu. Aristokrat diplomatların Britanya'nın onurunu gerçek ticari çıkarlarını dışlayacak şekilde savunmaya istekli olduklarını ileri sürdü. Bu görüşler Anti-Corn Lig'in (Tahıl Yasası Karşıtı Birlik) gazetelerine de sık sık yansdı; hatta Anti-Corn-Law Circular 1840 sonlarında kısa bir makalede okuyucularını, ekme vergisi verenler ile aristokrat savaş partisi arasındaki “Kutsal Olmayan İttifak” konusunda uyarmıştır (Spall, 1988, s. 416). Aristokrasi, Britanya'nın askerî gücü aracılığıyla, uzak bölgelere ulaşma, o bölgelerdeki ham maddeleri ve insan unsurunu ele geçirme fırsatı yakalamıştır. Bu aristokrasinin gücüne güç katarken dış politikanın da bu çerçevede şekillenmesinin yolunu açmıştır.

Manchester Okulu seçkin bir grubun, her zaman koruma için de, savaş için de can attığını söyler. Bright, savaşlar için, zenginler ve aristokrasi için “dev bir açık hava yardım sisteminden başka bir şey değildi” der. Savaş ve ulusal güvenlik kaygıları çok nadiren meşrulaştırılma ihtiyacı duyulur. Manchester Okuluna göre, ulusal güvenlik kaygıları ve savaş korkusu, sahte iç ve dış politikaları saptırmak için kullanılan argümanlardır (Bresiger, 1997, s. 54-56).

Manchester Okulunun Tahıl Yasalarını yürürlükten kaldırmaya yönelik çabasında da bu husus etkilidir. Her ne kadar yürütülen mücadele ekonomik gibi görünse de, sosyal ve siyasal düzlemde de etkileri zamanla görülmüştür. Özellikle kuzeydeki büyük sanayi merkezlerinin, 1832 Reform Yasası'ndan sonra bile hâlâ büyük toprak sahiplerinin sahip olduğu siyasal gücü elde edememesi, mücadeleyi siyasal ve toplumsal boyuta taşımıştır. Manchester Okulu ulusal ekonominin gelişmesi için çıkarların eşitlenmesi gerektiğini savunuyordu. Tahıl Yasaları ile serbest ticaretin kabul edilerek merkantilist çıkarlardan vazgeçilmesinin ekonomik sonuçları, parlamenter reform dahil olmak üzere siyasal sonuçlar kadar önemliydi. Tahıl Yasalarının yürürlükten kaldırılması, Britanya halkını bu fahiş vergi ve harçların olumsuz siyasal sonuçlarını görmesine yol açarak bazı parlamenterlerin fermanlarının da iptal edilebileceğini düşündürdü. Toprakta gelen zenginlik, Britanya mallarının üretimine ve dağıtımına katkıda bulunan sanayi sınıfının önüne geçmesini engellemeye başladı (Wallace, 1960, s. 131-132).

Cobden'e göre Tahıl Yasası Karşıtı Birlik mücadelesi sadece bir gümrük vergisi mücadelesi olarak görülmemelidir. Britanya'da yeni gelişmeye başlayan bir sınıfın koşullarının iyileştirilmesine yönelik kamuoyu nezdinde ilk destek kazandığı mücadele olarak bakılabilir. Cobden yasaya karşı çıkarken liberal ilkelerin hayata geçmesine engel olan, ayrıcalıkların hâkim olduğu ekonomik, toplumsal ve siyasal yapıların akıl dışılığını göstermeye çalışmıştır. Cobden doğuştan gelen ayrıcalıkların her türlü liyakatten üstün olduğu bir ülkede ekonomik ve siyasal ilerlemenin olumsuz etkileneceği kanaatindeydi. Soylular ve onun savunuculuğundaki bürokrasi ve onun çıkarlarını gerçekleştirmeye çalışan ordu, sermaye birikiminin devamında ciddi problemler yaratacaktır. Aristokratik yapının, kendi çıkarlarını koruma adına vergileri askerî harcamalara yönlendirmesi engellenebilirse birikim ve daha kaliteli bir yaşam mümkün olabilir. Cobden aristokratik kesimi, sürekli borçlanma ve savaş isteğini ortadan kaldırması gereken tarihin gerici dinamikleri olarak değerlendirmiştir. Cobden'in zihninde, geleneklerin, yasaların marifetleriyle, toplumun bir ihtiyacını karşılaması için bürokrasi, politika ve savaşların; serbest pazardan veya adil rekabetten kaynaklanan bir pazarın ürünlerinden yararlanmanın daha aptalca bir çözüm olduğuna inanıyordu (Guelzo, 2015, s. 394-395).

Okul, aristokratik yönetime karşı duyduğu güvensizlik nedeni ile ayrıcalıkların kaldırılmasını istemiştir. Aristokrasinin çıkarlarını yansıtan dış ve sömürge politikalarından ve aristokrasinin bu politikalarda neredeyse tek belirleyici olmasından hoşnut olmayan geniş bir toplumsal kesim vardı. İmalatçı ve emekçi sınıfı adaletsiz vergi yükünden ve hükümetin çoğunlukla toprak sahiplerinin genç oğulları tarafından komuta edilen bir askerî kuruluşların yaptığı savurgan sözde savunma harcamalarından rahatsızdı. Manchester Okulunun aristokratik reform önerileri iki noktaya odaklanmaktadır. Birincisi toprak sahibi aristokratlar ve soylulardan oluşan yönetici sınıfın egemenliğini pekiştiren parlamento tarafından çıkarılan yasalar. İkincisi, Norman Boyunduruğu olarak adlandırılan yerleşik miras anlayışı, toprak ağalığı, kiliseye tanınan ayrıcalıklar ve tüccarların özgürlüğünü kısıtlayan ayrıcalık ve geleneklere karşı çıkılmasıdır. İtirazların temel noktası aristokratik ayrıcalık ve nüfuzun tekelleşme olarak görülmesi ile toplumsal işleyiş ve üretim dengelerini bozarak özgürlük alanını sınırlamasıdır (Spall, 1985, s. 174-180).

Cobden, yazdığı notta şöyle der: "Üç yüz milyon kalıcı borç birikti - yılda milyonlarca doğrudan vergi alınıyor - sömürge malları elde etmek veya sürdürmek için dünyanın dört bir yanında ticaretimize kısıtlamalar ve yasaklar dayatılıyor. Hepsi ne için?" Cobden'a göre, köle ekonomisi yalnızca Britanya İmparatorluğu'nun onuruna yönelik ahlaki bir yıkımı temsil etmekle kalmadı, aynı zamanda bu bölgeleri elde tutmanın maddi zararları, maddi faydalarından çok daha fazla olduğunu belirtti. Bu seferler sırasında yapılan büyük harcamalar, İngiliz vergi mükelleflerine gereksiz mali sıkıntılar yükleyerek ulusal borcu şişirmiştir (Cobden, 1903, s. 91). Manchester Okulu hem vatandaşlar hem de ticaret için yurt içi refahın, yurt dışındaki barışçıl uluslararası dernekler ve yardımseverlikle doğrudan ilişkili olduğuna inanıyordu. Bununla birlikte, bu beklenmedik şeylerin gerçekleşmesi için Britanya'nın, külfetli bütçe dayatmalarına neden olan sömürge

mülklerini teslim etmesi ve köleliğe zorlananların zincirlerini çözmesi gerekiyordu. Cobden, aristokrasinin ekonomik, kültürel ve siyasi gücünün, ulusal kaynakları tüketen ve sadece birkaç kişiye fayda sağlayan savaşların ve sömürge ediniminin sürdürülmesinde kilit bir unsur olduğunu savunuyordu. Bu toprak sahibi/asker ittifakı, endüstriyel-askeri kompleksin bir öncüsüydü. Cobden bunun yerine ulusal büyüklüğün ticaretin gücüyle kazanılması gerektiğini öne sürdü (Richardson, 2015, s. 24).

Cobden bir asırdan fazla süren aristokratik kötü yönetimin tüm sınıflara yöneticilerinin kibirli ve küstah ruhunu aşıladığından ve ülkeye bayrağımıza hakaret vakalarını boşuna arayan savaşçı bir eğilim verdiğinden şikâyet etti. Cobden, Francis Place'e yazdığı bir mektupta, müdahaleci dış politikanın ordu üzerindeki aristokratik kontrolünü sürdürmek için tasarlandığını söyler. Hiçbir şey, aristokratik ordu ve donanmayı korumak ve demokratik hükümetlerin büyümesini engellemek için bu çılgınca ulusal müdahale savunusundan daha zararlı ya da daha iyi hesaplanmış olamaz. Cobden, 1815'ten bu yana savaşın kötülükleri ve dehşeti hakkında hiçbir fikri olmayan yeni bir aristokrat neslin ortaya çıktığı uyarısında bulunur. Oysa reform ya da toplumsal refahı önemseyen herkesin ticaretin barışçıl gücüne inanmasını, karşılıklı dostlukların karşılıklı refah ile sağlanabileceğini güçlü şekilde vurgular (Spall, 1988, s. 418-419).

Güç Dengesine Karşı Tarafsızlığın Gücü ve Pasifist/İzolasyonist Politika (mı?)

Manchester Okulunun dış politika hakkındaki fikirleri üç kelimeyle özetlenebilir: dış politika yok (Bresiger, 1997, s. 59). Bu cümleden halklar arasında çok sayıda ticari ve kültürel ilişkinin asıl belirleyici olması, askerî müdahaleleri ve hepsinden önemlisi savunma dışındaki savaşların engellemesi anlamı çıkarılabilir.

Cobden'e göre uygarlığa yardım etme arzusuyla, Büyük Britanya'nın komşu devletler arasındaki anlaşmazlıklara müdahale etmesini isteyenler, kendi ülkelerinin tarihini inceleyerek, bir halkın kendi iç unsurlarının gücü ve erdemleriyle herhangi bir dış yardım olmaksızın kendi siyasi yenilenmesini ne kadar iyi gerçekleştirebileceğini akılda tutması gerekir. Bir ulus ancak diğer devletlerle barış içindeyken ülke içinde gelişim gösterebilecektir. Ticaret, yararlı bir tıbbi keşif gibi, tüm uluslara deva olabilecektir. Her bir tüccar ülkesine özgürlük, barış ve iyi yönetim misyoneri olarak dönecektir (Cobden, 1903, s. 36). Oysa Dışişleri Bakanlığının politikaları Britanya ile diğer ülkeler arasındaki ilişkileri karıştırmaya hatta çoğunlukla bozmaya yöneliktir. Bu entrikaları, birbirini takip eden hükümetlerin yurt dışında güç dengesini desteklemeye çalışırken, yurt içinde siyasal ve sosyal anormallikleri sürdürme kaygısı dışında açıklamak zordur. Dış politikaya müdahaleden vazgeçilmesi, iç reformların başlangıcıydı (Bright, 1868, s. ix).

Manchester Okulu yalnızca savaş bir halkın başına gelebilecek en büyük kötülük olarak göstermeyi değil, aynı zamanda başka ülkelerin ilişkilerine müdahil olmanın ne kadar gereksiz ve maliyetli bir şey olduğunu göstermeyi amaçlar. Örneğin Cobden dönemin önemli tartışmalarından biri olan Osmanlı-Rus Savaşı'nda, Britanya'nın tarafsızlığını korunmasının gerekliliği üzerinde durur. Türkiye'nin statüsünün korunmasında Britanya'nın hiçbir çıkarı olmadığı, barış zamanında ülkenin lehine ve Rusya'ya karşı gösteriler yapmak amacıyla büyük maliyetlerle sürdürülen silahlanmanın azaltılması gerektiği vurgulanır. Gerekçe olarak da bu tarz savaş masraflarının Britanya İmparatorluğu'nun vergi mükelleflerinden karşılanması gösterilir. Britanya'nın dış politika hedefi olan "üstünlük kurma ve hamilik" yanlış bir şekilde algılanıp uygulanmaktadır. Cobden'in egoist olarak tanımladığı sorgulanmayan yaygın anlayış neticesinde Britanya, Kıta Devletleri arasında rütbe olarak gördükleri şeyi koruma lehinde politikalar üretmektedir. Oysa Britanya'nın zenginliği, borçsuz ve eğitilmiş olması veya erdemleri açısından daha üstün görülmesi diğer ülkelere örnek olması gerektiği anlamına gelmez. Sadece herhangi bir ülkenin başka bir ülke ile kavga etme ya da savaşmadan önce Britanya'ya danışması anlamına gelebilir (Cobden, 1903, s. 194).

Bright, Kanada ile Amerika arasında gerçekleşebilecek savaş olasılığına atıfta bulunarak benzer bir itirazda bulunur. Tartışmanın barıştan çok savaşa yönelik olumsuz şeyler söylemeyi gerektirdiği ve eğer Birleşik Devletlere düşman bir taraf varsa savaşın kaçınılmaz olacağını, Britanya'nın ilişkilerden dolayı tereddüt etmeden savaşa girebileceğini, Kanada aracılığıyla Amerika'yı cezalandırmak isteyebileceğini söyler. Mecliste yapılacak oylama neticesinde Britanya'nın, Amerika'nın gücüne karşı Kanada topraklarını başarıyla savunması gündeme gelebilir. Ancak Bright'e göre oylama pek çok sebepten uygun değildir. Çünkü Kanada Genel Valiliği tarafından Kuzey Amerika Eyaletlerinde yeni bir millet yaratma çabası bilinmekte ve vergilerin İngiliz dışındaki herhangi bir millet adına pervasızca harcanması doğru değildir, bu yüzden de kabul edilemez (Bright, 1868, s. 123-124). Aynı zamanda ülkelerin iç işlerine müdahale ülkenin kendi iç dinamiğinde de olumsuz etkilere yol açabilir. Bir devletin diğerinin iç işlerine müdahalesini haklı çıkarabileceği fikrini tamamen reddederek, hükümetlerin müdahalesinin sadece kötülük getirebileceğini örneklerle sorular sorarak açıklamaya çalışır. Güneylilerin ve onların tarafını tutanlar İrlanda sorununda nasıl bir tavır benimseyecektir? Mülklerin korunması adına çoğu zaman yozlaşmış ve ahlaki olmayan çözümlerin kabul edilmesi olası değil midir? Tüm ülkelerin Güney temelinde birleşmesini tercih etmeleri mümkün değil midir? Müdahale sonrasında ülkeler Britanya'yı Kanada'dan, Fransa'yı Meksika'dan ve kendileriyle ilgilenen ulusları Batı Hint Adaları'ndan çıkarmaya çalışmazlar mı? Eğitimli bir halk, özgürlük ve ahlaki ilkelerle inşa edilen devlet yerine kölelik ve savaş üzerine inşa edilmiş büyük bir devleti isteyebilir mi? (Bright, 1868, s. 276-277).

Genel olarak diplomasiye temkinli yaklaşan okul, diplomatların hilekârlığı konusunda uyarıda bulunur. İngiliz diplomasisinin aristokrasi tarafından kontrol edilmesine ilişkin kuşkularını dile getirirler. Aynı zamanda İngiliz diplomasisinin büyük ölçüde dayandığı, zamanın güç dengesi doktrinine de meydan okurlar. Okul üyelerine göre, savaşlar çoğu zaman Avrupa'nın egemen aristokrat evleri arasındaki çekişmelerden kaynaklanıyordu. Birçok okul üyesi, Büyük Britanya'nın dikkatini tamamen ticarete vermesi ve uluslararası politikanın aristokratik oyunlarından vazgeçmesi gerektiğine inanıyordu (Spall, 1988, s. 419).

İtirazların yoğunlaştığı bir diğer nokta Britanya'nın güç dengesi gerekçesi ile silahlanması ve donanma gücünü arttırmasının sürdürülebilir olmayacağına yöneliktir. Sürdürülebilir politika ancak serbest ticaret ile desteklenebilir ve bu noktada iş adamları önemli işlevler yerine getirebilirler. Manchester Okulunun dış politika anlayışına göre Fransız ve İngiliz iş adamları çıkarları olduğu müddetçe iş adamları iki ülkeyi barış içinde tutacaktır. Ancak her iki tarafın savunma harcamaları artmaya devam ederse iş adamlarının çıkarları savaşa yönelebilecektir. Savaş, ekonomik gerekçelerle daha kârlı hâle gelebilecektir. Manchester Okulu üyelerine göre, her iki ülkenin önde gelen girişimcilerinin, karar alıcıları askerî harcamalarını azaltmayı ikna etmesi doğru politikadır. Okul üyeleri, “barışı koruyacaksınız savaşa hazırlanın” özdeyişinin “barışı koruyacaksınız barışa hazırlanın” olarak değiştirilmesi gerektiğini vurgular. Özellikle Cobden, güç politikası argümanlarının savaşlar için yanıltıcı bir entelektüel gerekçe olduğunu iddia eder. Cobden'e göre güç dengesini savunmaya yönelik herhangi bir taahhüt sonu gelmeyen, ulusların iflasına sebep olabilecek beyhude ve ahlaksız savaşlara yol açacaktır (Bresiger, 1997, s. 53).

Bright da haklı savaşın bilinmeyeceğini ifade eder. Bright, Disraeli, haklı ve gereksiz bir savaş kavramlarından bahsetse de Nemrut'tan bu yana yapılan her savaşın, savaşı destekleyenler tarafından adil olarak ilan edildiğini dolayısıyla bu konuda karar vermenin zor olduğunu söyler. Savaşa karşı barış ise ülkede küçük bir azınlık tarafından benimsenen ve yaygın kabul görmeyen dinî görüşlere dayanan, soyut bir ilke olan “ne pahasına olursa olsun barış” ilkesi üzerinden tartışılmamalıdır. Meclisin tüm üyeleri tarafından kabul edilen ilkeler üzerinden savaş, çok daha doğru bir şekilde tartışılabilir. Savaş konusunu tartışırken ve savaşın gerekliliğine ya da zorunluluğuna karar verirken, ülkenin çıkarları dile getirilecektir. Eğer savaş kaçınılmaz ise ulaşılabilir hedeflere sahip olmalı, bu hedefler katlanılacak maliyetlere ve fedakârlıklara değmelidir. Örneğin Fransa, Türkiye'den Latin Kilisesine taviz verilmesine ilişkin bazı taleplerde bulunmuş ve taleplerini Çanakkale

Boğazi’nda bir Fransız filusunun görüneceği tehdidiyle desteklemiştir. Bunun üzerine Türkiye talepleri kısmen yerine getirmek zorunda kalmıştır. Benzer bir şekilde Rusya da Osmanlı’nın dış politikalarından kaynaklanabilecek muhtemel zarara engel olmak adına, Yunan Kilisesine atıfla başka taleplerde bulunmuştur. Bu yolla Türkiye’nin anlaşma, sözleşme veya basit bir nota ile neleri kabul edebileceğini ve Rusya’nın haklarının neler olduğunu görmek istemiştir. Bright bu örnekten yola çıkarak savaş durumundaki iki ülkenin haklı ve haklılığını tartışmanın gereksiz olduğunu söyler. Ayrıca güçlü bir komşu tarafından ezilen veya tehdit edilen bir ülkeye sempati beslemek ve o ülkenin haklarını korumak için savaşmak Britanya için anlamlı bir yükümlülük değildir (Bright, 1868, s. 442-443).

Farklı ülkeler ile ilişkilerde Britanya’nın o dönem benimsediği güç dengesi kuramını, Cobden, üç argümana dayanarak itiraz eder. Birincisi, güç dengesi muğlak bir şekilde tanımlanmıştır ve açıkça kabul edilmiş tek bir tanımı yoktur. İkinci olarak Avrupa’da uluslararası güç dengesinin var olduğuna dair hiçbir kanıt yoktur. Son olarak hiçbir devlet diğer devletlere yasalar dikte etmeyi ya da onların işlerini kontrol etmeyi başaramaz. Bu nedenle Cobden, güç dengesini yüz milyonlarca hazine pahasına karada ve denizde muazzam silahlanmayı sürdürmek için bir bahane olarak görmüştür. Güç dengesi bir safsata, hata, sahtekârlık ve tanımlanamayan, tarif edilemeyen, anlaşılamayan bir hiç olarak kınanmıştır (Cobden, 1903). Cobden’in güç dengesi doktrinine alternatifi, dış ilişkilerde müdahalesizlik ya da katı tarafsızlık politikasıydı. Britanya, İrlanda ve Amerika’da üç gerekçeyle müdahale etmemeyi savunuyordu. İlk olarak her ulusun kendi işlerini yönetme hakkı vardır. İkincisi, askerî güçle müdahale insanlığın ilerlemesini veya refahını arttırmak için beyhude bir yöntemdir ve çoğu zaman hedeflere ulaşmayı engeller. Son olarak başarısız güç dengesi doktrini sadece savaşları engelleyememekle kalmıyor, bazen onları teşvik bile ediyordu. Cobden başta olmak üzere okulun üyelerine göre, Britanya’nın müdahale etmemeye dayalı bir dış politikanın benimsenmesi, diğer ulusların birbirlerinin kavgalarına karışmamasına imkân verecektir. Böylece Britanya ticaretini geliştirecek, silahlanmaya ayrılacak olan sermaye Britanya’nın üretkenliğine ve refahını artıracak endüstriyel gelişmelere ayrılacaktır (Spall, 1988, s. 421).

Okul üyeleri tarafından Britanya’nın deniz aşırı ülkelere yönelik politikaları, kamu harcamalarının artışından sorumlu politika olarak görüldü. Savaş ve silahlanma için emperyalizm adına harcama yapılmasına yönelik destekçilerin çoğu, kendilerinin serbest ticaretin savunucuları olduğunu iddia etseler de serbest ticaret sisteminin barış süreci ile desteklendiğini görmemezlikten gelmektedir. Güvenliğin sağlanması kamu tasarrufuna bağlıdır, savaş durumlarında daha fazla gelire ihtiyaç duyulacaktır. Gelir ise en çok yoksulları etkileyen dolaylı vergilendirme yöntemlerinden karşılanacaktır (Hirst, 1903, s. ix).

Okulun serbest ticaret vurgusu, güçlü bir emperyalizm karşıtlığı, müdahaleci olmayan politikalar ve antimilitarist düşünce ile birleşti. Bu ise doğal olarak siyasal iktidarların gücünün sınırlandırılması taleplerini beraberinde getirdi. Siyasal iktidarın sınırlandırılması durumunda daha fazla yerel yönetimlere ve gönüllü birliklere toplumsal, siyasal ve ekonomik alanda yer açılması gerektiği vurgulandı (Butler, 2018, s. 121).

Manchester Okulunun Barış İnşacı: Cobden

Cobden, ulusal ekonomileri entegre etmeye ve savaşları önlemeye yönelik birçok girişimi nedeniyle “uluslararası adam” olarak bilinir (Hobson, 1918, s. 16). Cobden’in Manchester Okulu özelinde, Britanya ve ABD’de barış düşüncesinin ve hareketinin şekillenmesinde etkili olduğu kabul edilir. Cobden’in barış düşüncesinin olgunlaşmasına ilişkin ilk önemli katkısı “Barış Kongresi Hareketi”dir. İlk kez barış hareketiyle 12 Nisan 1842 yılında Tahıl Yasası Karşıtı Birliğinin mücadelesinde serbest ticaret ve barışın birbirini olumlu etkileyen iki kavram olduğundan bahseder. Serbest ticaretin evrensel ve kalıcı barışı sağlamanın tek insani araç olduğunu, ulusları birbirine yaklaştırarak hükümetlerin gücünü savaş aracılığıyla meşrulaştırılmasına karşı

çıkarmıştır. Cobden, Tahıl Yasası kampanyasıyla meşgul olduğu için, 1843'te düzenlenen birinci genel Londra Barış Konvansiyonuna katılmamıştır. Barışı gerçekleştirmeye yönelik düzenlenen Brüksel Kongresi'ne de katılmamış ancak mektup göndermiştir. *The Times*, Cobden'in görüşlerini aktardığı mektubuna geniş yer ayırmıştır. Cobden'in mektupla ilettiği görüşler delegeler üzerinde oldukça etkili olmuştur. Cobden'in mektupta önerdiği önemli adımlar tahkim, silahsızlanma, müdahale etmeme ve savaş kredilerinin kaldırılmasıydı. Aynı zamanda Milletler Kongresi kurma konusundaki şüphelerini de dile getirmiştir. Cobden'in asıl amacı, insanların zihnine 'savaşın kaldırılmasının mümkün bir şey' olduğu düşüncesini yerleştirebilmektir (Nicolls, 1991, s. 351-356). Cobden, Barış Kongresi Komitesinde aktif şekilde barış düşüncesini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Cobden ve John Bright'ın da bulunduğu bazı pasifistler, Britanya 1854'te savaşa katıldığında savaş karşıtlığı düşüncesine sıkı sıkıya bağlı kaldı. İlk kez kurumsallaşmış bir barış hareketi Britanya'nın askerî müdahalesine karşı çıktı ve söz konusu süreç siyasal değişikliğe yol açtı. 1857'de Cobden, Palmerston hükûmetini Avam Kamarası'nda Kanton'un bombalanmasını eleştirmesi sonrasında hükûmet değişikliği yaşanmıştır. Ancak Cobden'in etkisi kısa süreli olmuştur (Ceadel, 2014, s. 358).

Cobden'in Barış Kongresi Hareketi'ne katkısı uluslararası iş birliği düşüncesini politika belirleme süreçlerinde önem atfetmesinde gizlidir. Anlaşmazlıkları çözmek için serbest ticaret kadar, uluslararası tahkim ve anlaşmaların önemli olduğunu vurgulamıştır (Richardson, 2015, s. 24). Uluslararası düzenin devamında alınan kararların uygulanması ile uygulanıp uygulanmadığına dair kontrolün sağlanması ve gerektiğinde cezalandırmanın yapılması önemli sorunlardan birisiydi. Cobden tarafından yaptırımlar sorununu çözme adına tahkimi ve şüpheleri olmakla birlikte Milletler Kongresi çözüm olarak önerildi.

Cobden serbest ticareti tüm dünya barışının gerçekleşmesi için savunmuştur. Özellikle Britanya'nın Fransa ve Birleşik Devletler arasındaki gerginliklere özel bir çare olacağından emindi. 1844 yılında Manchester Okulu, Londra Barış Cemiyeti ile iki kez iş birliği yaparak Cemiyetin kesintisiz genel barış adına verdiği dilekçeyi ve Britanya hükûmetine dış ilişkilerle ilgili verdiği notu yayımladı (Spall, 1988, s. 425). Cobden ticaret özgürlüğüyle, ulusal vatanseverlik sınırlarının ötesinde insani dayanışma ruhunu gördü. Britanya'nın korumacı sisteminin yıkılmasıyla yeryüzüne dağılmış farklı topraklardan, ırklardan, renklerden, inançlardan ve dillerden insanların ticaret ile daha da özgürleşeceğini düşünmüştür (Hobson, 1918, s. 38-39). Cobden'e göre ahlaki doğamız gereği, yeni bir varoluş durumuna geçmeli ve farklı bir örgütlenmeyi düşünmeliyiz. "Bedenimiz deyim yerindeyse yok olacak ama ruhumuz yeryüzünün tüm uluslarına yayılacaktır çünkü o hakikat ve adalet ruhu olduğu kadar aynı zamanda barış ve iyi niyet ruhudur". Cobden'e göre serbest ticaret ulusların karşılıklı bağımlılığına ve dolayısıyla uluslararası iş birliğine, uyuma, ekonomik ilerlemeye ve barışa yol açacaktır. Serbest ticaret, evrendeki yer çekimi ilkesi gibi ahlaki dünyaya etki edecek, insanları bir araya getirecek ve bizi ebedi barış bağlarıyla birleştirecek bir güçtür (Cobden, 1903). Cobden'in serbest ticaret vurgusunun arka planında, Avrupalıların henüz serbest ticarete tamamen hazır olmadıklarını 1846-47 yıllarında yaptığı Kıta turunda deneyimlemesi etkili olmuştur (Nicolls, 1991, s. 364-365).

Cobden'in 1830'lu yılların ortalarında dış politika üzerine yazdığı broşürler, güç dengesi kavramını eleştirmek üzere tasarlanmıştı. Cobden'in savaş kredilerine ve savaş vergilerine karşı çıkmayı programa aşlamayı kesinlikle başardığı görülür. 1849'da Paris'te bu konuda bir karar çıkarttı ve Londra Barış Derneğini bu amaç için seferber etti. Barışı teşvik etmek adına Avusturya (Ekim 1849) ve Rusya'ya (Ocak 1850) kredi verilmesine itiraz etti. Cobden müdahalesizliği savunduğu için kredi gibi uygulamaların karşı devrimci hükûmetler üzerinde baskı kurmanın pratik bir yolu olmasından çekinmiştir. Rusya'ya verilecek olan savaş kredisini "Atlantik'in ortasına taşınmış ve orada denize batmış gibi... yeniden üretimin tüm amaçları için boşa harcanan ve yok edilen para" olarak değerlendirmiştir (Cobden, 1903). Bu tip harcamalar istihdamı durdurur, sanayiye engeller ve kârlı emek kaynaklarını yok eder.

Cobden, militarizmi besleyen unsurların güçlendirilmemesi ve silahlanmanın sınırlandırılmasının barış sürecinde önemli olduğu görüşündedir. Çok fazla koloniye sahip olabilmek için muazzam silahlara sahip olmak gerekmektedir. Koloniler kılıçla, ordularla ve savaş gemileriyle elde tutulamaz. Britanya’da yeni vergilerle halkın ekonomik koşulları olumsuz etkilenirken, kolonilerdeki halkların durumunun İngiliz toplumundan daha iyi durumda olduğu görülebilmektedir. Tüketim vergisi, damgalar ve vergiler gibi mali engellerle karşılaşmayan koloniler kendilerini çok iyi koruyabilecektir. Hiçbir orduya ve donanmaya ihtiyaç duymayan ticaret, kolonilerle bağı daha da güçlendirebilecektir. Fransa barış zamanlarında, Britanya’dan daha az deniz gücü bulundurmaktadır. Bu oramı korumak hükûmet politikası olmuştu ve bunu bozmaya yönelik herhangi bir girişim sadece misilleme niteliğinde bir artışa yol açıyordu. Fransa’nın donanma gücünü Britanya’nın donanma gücü ile eşit seviyeye çıkarma çabası kamu maliyesine ciddi baskı vermiştir (Cobden, 1851, s. 288-289, 303-304). Avrupa’nın gerçek çıkarı, her ülkenin barıştan ziyade savaş durumuna ait olan askerî silahlanmayı azaltmasını sağlayacak ortak bir anlaşma zorunluluğudur. Cobden’in siyasi hayatının ikinci yarısında kendisini adadığı güç teorisi, ordu ve donanmanın maliyetini sınırlamaya yönelik çabaları okulun başka üyeleri tarafından da desteklenir. Örneğin Milner Gibson, Ricardo’nun, Bakanları huzurlu tutmak istiyorsanız onları fakir tutmalısınız şeklindeki öğüdünü hatırlatır. Bütçe fazlası her zaman askerî israfa yol açmaya meyillidir ve her yıl bütçe gündeme geldiğinde Manchester Okulu üyeleri ülkenin, dış politika kaynaklı ağır vergilerin kaldırılmasını talep ederdi (Hirst, 1903, s. xv-xvii).

Cobden ve takipçileri ulusal kurtuluş hareketlerine sempati duysalar da silahlı müdahaleyi desteklemiyorlardı. Paris’te toplanan kongrede Fransa, Britanya, Belçika ve Amerika hükûmetlerinin gerekirse güç kullanarak ulusların bağımsızlığını korumaya davet etmesi gerektiği savunulsa da arzu edilen düzeyde destek görmedi. Cobden, Avrupa’nın silahlanmasının dış ülkelere savaş amacıyla değil, içeride düzen sağlamak için sürdürüldüğünü kabul ediyordu (Nicolls, 1991, s. 360-361).

Cobden’in temel amacı, Britanya hükûmetini ve halkını aktif bir dış politikanın sonuçlarını farklı bir gözle değerlendirmektir. İlk yayınlarından biri olan “İngiltere, İrlanda ve Amerika” başlıklı çalışmada (1835) Britanya’nın dış politikaya müdahale etme konusundaki ölümcül çılgınlığından dert yanıyordu. “Rusya” (1836) adlı çalışmada barış, ekonomi ve kaba şiddete karşı ahlaki bir üstünlüğü savunuyordu (Richardson, 2015, s. 29). Britanya’nın kendisini dünyada silahlı gücüyle değil, ekonomik ve siyasi ilerleme örneğiyle hissettirmesi gerektiğini ve kurumlarını aristokrasi ve merkantilizmin kalıntılarından arındırırsa, ticaretini serbest bırakırsa, basını mali yönden rahatlatırsa Avrupa’daki siyasi ilerleme için kıtanın işlerine aktif olarak müdahale ederek yapabileceğinden daha fazlasını yapacağını savunuyordu (Hinde, 1987, s. 18). Britanya’nın yürüttüğü aktif dış politikaya eleştirel yaklaşırken Cobden’in izolasyonist politika savunduğunu iddia etmek yanlıcıdır. Uluslararası ticareti diğer ulusların iç işlerine müdahale etmeden, ideolojik üstünlüğün sağlanmasında olumlu bir yöntem olarak görüyordu. Böylesi bir yöntem özgürlük ve barışa yol açacaktı (Richardson, 2015, s. 24). Avrupa ülkeleri arasında silahlanma harcamalarında tasarruf yapıp sosyal ve refah amaçları için kullanılabileceğine dair argümanları bulmak imkânsızdı. Bu yüzden Cobden, savaş yanlısı partilere karşı duracak yeni bir orta sınıf siyasal partinin kurulmasını umuyordu (Bresiger, 1997, s. 54-56).

Cobden’in barış öngörüsünde Amerikan ve Kıta Avrupası alternatifleri çok da dikkate alınmadı. Kalıcı bir uluslararası barış hareketinin tesis edilmesinde müdahale etmeme yoluyla barışa olan inanç ve serbest ticaret ön planda tutulmuştur. Değerlendirilemeyen saldırgan savaşların savunulması ya da ulusal temsilciler arasında ihtilaflar ve silahsızlanma konusunda çıkar çatışmaları da belirleyici olmuştur. Özgürlük için savaşlar konusundaki farklılıkların uzlaştırılması daha kolay olsa da savaş ve sosyal sorunlar arasındaki ilişki, silahsızlanma veya vergilendirme konuları daha çetrefilli konular olmaya devam etmiştir. Paris’te Frederic Bastiat ve Frankfurt’ta Girardin, silahlanmanın adaletsizlik duygusunu güçlendirdiğini ve artan vergilendirmenin yarattığı sefaletin devrimlere yol açtığını ifade etmişlerdir (Nicolls, 1991, s. 360).

Cobden ve okulun programlarının ana unsurları olan müdahalesizlik, silahsızlanma, sömürgecilik karşıtlığı, savaş kredilerine karşı çıkma ve barış eğitimi politikalarını İngiliz politikasının bileşenleri olarak yerleştirmekte başarısız oldular. Cobden'in zamanından bu yana büyük güçler zayıf devletlerin iç işlerine karışmaya devam etmiş, silahlanma yarışı hız kesmeden sürmüştü, yeni sömürgecilik emperyalizmin yerini almış, savaş kredileri hem sermaye hem de malzeme olarak devam etmiş ve barış üzerine çalışmak hükümetler tarafından savaş üzerine çalışmaktan daha fazla hoş karşılanmamıştır (Nicolls, 1991, s. 375). Cobden'in asıl başarısı, uluslararası ilişkilerin yürütülmesi sürecinde tahkimi daha kabul gören bir yapı hâline getirmesiydi.

Cobden'in uluslararası ilişkilere bakışı, Birleşmiş Milletler ve diğer kurumlar tarafından temsil edilen türden uluslarüstücülük veya bağlayıcı antlaşmalar ve sözleşmeler şeklinde uluslararası hukukunun yaygınlaşmasına yönelik bir yaklaşım olup olmadığına dair tartışma iki yönde ilerlemektedir. Razeen Sally gibi isimler bu yapıların oluşumu ile Cobden'in fikirlerinin hayata geçirildiğini savunur. Richardson gibi isimler ise Cobden ve çağdaşlarının çoğunun benimsediği uluslararası ilişkiler modelinin çok farklı olduğunu ve mevcut enternasyonalist düşüncede bulunmayan iki önemli unsura sahip olduğunu iddia ederler. Richardson'a göre farklılıklardan ilki devletler arasındaki anlaşmazlıkları çözmek için tahkim ve plebisitlere tekrar tekrar başvurulması yoluyla, ortak paylaşılan ilke ve kurallardan oluşan istikrarlı bir düzenin aşağıdan yukarıya doğru parça parça gelişeceği fikriydi. Bu, egemen devletlerin (özellikle de büyük güçlerin) dünyaya bir düzen empoze etmek için hareket ettiği yukarıdan aşağıya modelinden oldukça farklıydı. Dünya düzeni Cobden için önceden belirlenmiş veya soyut ilkelerden türetilmiş olmamalı, tam aksine ortaya çıkacak veya keşfedilecek bir şey olarak düşünülmelidir. İkinci farklılık özellikle Charles Dunoyer gibi Fransız liberallerinin yazılarında da bulunan ve Cobden'in yazılarında gerçekleşebileceğini umduğu "dünyanın yerelleşmesi/tek bir küre" olması fikriydi. Cobden'e göre bu gerçekleşirse büyük bölgesel devletlerin ve imparatorlukların yerini, gönüllü konfederasyonlar veya birlikler alacaktır. Kolektif olarak örgütlenmiş, kendi kendini yöneten küçük topluluklar barışı gerçekleştirme noktasında daha olumlu inisiyatif alabilecektir. Cobden özellikle halklar diplomasisi kavramı ile sürecin sadece devletler boyunda düşünülmemesinin gerekliliğini vurguluyordu. Halklar diplomasisi ile hükümetler arasındaki resmî diplomatik ilişkilerin aksine, farklı devletlerin sakinleri arasında sivil toplum bağlantıları, doğrudan kişisel temaslar ve sıradan insanlar arasındaki bağlantılar dikkate alınmaktadır (Richardson, 2015, s. 29). Oysa Cobden'e göre diplomatlar sıradan insanlardan ziyade egemen sınıfların çıkarlarını yansıtmaktadır.

Cobden barış konusunda özel bir gayret göstermesine rağmen istediği başarıyı elde edemedi. Cobden neden Tahıl Yasası karşıtı kampanyalarının başarısını, barış konusunda tekrarlayamadı? Cobden'in stratejisi neden Tahıl Yasaları konusunda işe yaradı; toprak, barış ve dış politika konularında istenilen düzeyde kabul görmedi? (Howe, 2015, s. 8). Bu konuda birçok farklı görüş olmakla birlikte ilk ciddi görüşlerden birisi Manchester burjuvazisinin Tahıl Yasası'nın değişimine gösterdikleri ilgiyi barış konusunda göstermemeleridir. Hatta barış taahhüdünü gerçekleştirilmeye yönelik girişimleri olmuştur. Kırım Savaşı'nda Britanya'nın Rusya'ya savaş ilan etmesini Cobden, Richard'a yazdığı bir mektupta, "barış hareketinin ölüm ilanı" olarak nitelendirmiştir. Toplantıların artık "sadece yararsız değil, aynı zamanda yaramaz" olduğunu söyler ve istifa eder. Cobden'in başarılı olamamasında bahsedilmesi gereken diğer husus barış konusunda Cobden'in pragmatik, stratejik ve taktiksel olarak daha uzun vadeli bir görüşe bağlı kalmasıdır. Cobden'in, büyük sergi ve barış kongrelerini düzenlemesi barışa ilişkin uzun vadeli çalışma yapmanın gerekliliğine yönelik inancının bir göstergesiydi. Yaptığı çalışmaların Atlı Muhafızlara, Amiralliğe ve Dışişleri Bakanlığına rağmen bir gün meyvelerini vereceğini umut etmişti (Nicolls, 1991, s. 366-369). Fakat Cobden kısa bir süre sonra Tahıl Yasalarının yürürlükten kaldırılmasını destekleyen seçmen kitlesinin, barış hareketini desteklemeyeceğini anladı ve şöyle yazdı: "İyi portakal veren bir ağacın size elma da verebileceğini iddia etmek kadar mantıksız bir şey olamaz." Umudu kırılan Cobden serbest ticaretin Kongre programının temel ilkesi olması için lobi dahi yapmamıştır. Cobden'in barış programının kısa vadeli başarısızlıklarına rağmen, fikirleri daha sonraki dönemler için

herhangi bir sonuç doğurur mu? sorusuna ise serbest ticarete bakış açısının belirleyici olabileceği söylenebilir. Devletlerin, grupların, firmaların, bireylerin ticaret-çatışma ikiliğinden ticaret-uyum ikiliğini daha kıymetli görmesi durumunda daha fazla barış ve refah gerçekleşebilecektir. Ülkeler arasında ticaretin iki katına çıkması durumunda ülkeler arasındaki düşmanlığın azaldığına tanık olunabilmektedir (Richardson, 2015, s. 24). Cobden'in barış ile bilinç, ahlak, serbest ticaret ve ekonomik gelişmişlik arasında kurduğu bağlantı hâlâ kıymetlidir.

Sonuç

Manchester Okulunun temel ilkeleri, uluslararası ilişkilerde tereddütsüz bir serbest ticaret ilkelerine bağlılık ve bu ilkeleri benimsemenin getirdiği avantajlar ile ekonomik stratejilerin geliştirilmesine yöneliktir. Manchester Okulunun bir amacı da hem iç politika hem de dış politika açısından ekonomik ve siyasal düzlemin birbirinden ayrılamayacağını göstermektir. Serbest ticaret özgürlük ve refah ürettiği kadar, uluslararası ilişkilerde barış ve istikrarlı dış politika yapımını kolaylaştırmaktadır.

Manchester Okulunun insanlık, özgürlük ve ilerleme için yaptığı en önemli vurgular, savaşın ekonomi politikası ile ilişkilidir. Başarılı savaşların bile ortaya çıkardığı sonuçlar, destekçilerin beklentilerinin korkunç tablosunu ortaya koyarlar. Önerileri olan ulusların birbirine ekonomik yönden bağımlı olması, barış mücadelesinde önemli bir tez olarak hâlen büyük ölçüde geçerliliğini korumaktadır. Ancak ulus devlet ile sınırların korunması düşüncesinin güçlenmesi, askerî harcamaların artışı, sınırların kontrolü, güç/üstünlük anlayışından vazgeçmeme barış ve ticaret ilişkisinin gerçekleşmesini hâlâ sınırlı düzeyde tutmaktadır.

Manchester Okulu'nun dış ilişkiler konusundaki anlayışları naif bulunsa da serbest ticaretin savaşları caydırıcı bir özelliği olduğu vurgulanır ve serbest ticaret yumuşak güç olarak tasvir edilir. Manchester Okulu artan refahın insanları barışı sevmeye yönlendireceğini, ılımlı bir siyasal sisteme imkân vereceğini ve dünya barışının olabirliğine katkı sunacağına yönelik görüşler geliştirmiştir. Serbest ticaretin karşılıklı bağımlılığının, iş birliği arttırdığına ve enternasyonalizmi teşvik ettiğine inanırlar. Uluslararası ekonomik büyümenin evrensel barışı getireceğine inanan okul, dış ilişkilerde liberal geleneğe bağlıydı.

Manchester Okulunun üyeleri, özellikle Cobden, yoksulluk ile toplumsal ayrıcalıklılar, halkın yönetimi olarak demokrasi ile aristokrasi arasındaki zıtlığı ve bu kavramların barış süreci ile tezatlığını göstermeye çalışmışlardır. Okul, etkili olduğu dönemlerde deniz aşırı sömürgeler edinmenin ve yeni çatışmalar ortaya çıkarmanın İngiliz ekonomisine sağladığı avantajlardan daha çok dezavantajlarını sorgulamanın yolunu açmıştır.

Cobden Britanya'nın merkantilizm ve korumacılıktan vazgeçerek, toplumsal denge olarak gördüğü aristokrat sınıfın gücünde değişim yaratarak, uluslararası sistemde güç dengesi arayışını terk ederek daha da güçleneceğini iddia etmiştir. Yeni politikaların benimsenmesi durumunda hem Britanya'da hem de dünyada barışın mümkün olacağını ifade eder. Cobden'in merkantilizme, aristokrasiye karşı çıkmasında, dışlayıcı milliyetçilik anlayışını reddetmesinde, emperyalizme eleştirel yaklaşmasında bu politikaları sürdürülebilir politika olarak görmemesi etkilidir. Ulusal ekonomilerin iş birliği içinde olacağı serbest ticaretin uygulanması ile gerçek bir dünya ekonomisinin, gerçek bir dünya barışına dönüşümünü arzu etmiş ve gerçekleşebileceğini düşünmüştür. Cobden ahlaki erdemlere vurgu yapmış, kredilere ve silahlanma endüstrisine yönelik muhalefet yürütmüştür. İlk Milletler Cemiyeti, sonrasında Birleşmiş Milletler düşüncesinde kısmen ifadesini bulan uluslararası dayanışmanın olabirliğini göstermeye çalışmıştır.

Manchester Okulu ve başta Cobden, Bright gibi isimlerin görüşleri bir anlamda geleneksel İngiliz dış politikasında ve sınıfsal yapısında değişimin başlangıcını işaret eder. İngiliz sömürgeciliğinin bitmesi gerektiğini Britanya'da iç politikadaki güçlü bir muhalefet grup korkusuzca söyleyebilmiştir. Serbest ticareti sömürgecilğe karşı bir alternatif olarak sunmuşlardır. Serbest ticarete verilen büyük önem kısa bir süre sonra Batılı devletlerin politikalarında temel hedef hâline gelmiş, bu ise ekonomik anlamda küreselleşme çağının başlangıcını oluşturmuştur. Manchester Okulunun Tahıl Yasası'na karşı yürüttüğü kampanya başta olmak üzere, barışın gerçekleştirilmesine yönelik yürütülen çabalar dünya ölçeğinde muhalif hareketlere de ilham olmuştur. Britanya'nın o dönemde yaşadığı iç politikadaki dönüşümler, ilk kitlesel politik kampanya hareketlerini mümkün kılmıştır. Bu nokta serbest ticaret, küreselleşme ve demokratikleşme hareketleri arasındaki bağı farklı bir gözle değerlendirmeyi mümkün hâle getirmektedir. Günümüzde çok fazla üzerinde çalışılmasa da, hatta Türkiye'de neredeyse hiç bilinmese de Manchester Okulunun görüşleri hâlâ çok önemlidir ve okulun çabaları/görüşleri birçok tarihî olayı tetiklemiştir.

Kaynakça

- Bresiger, G. (1997). Laissez faire and little englanderism: The rise, fall, rise, and fall of the Manchester School. *Journal of Libertarian Studies*, 3(1), 45-79. <https://www.mises.org/library/laissez-faire-and-little-englanderism-rise-fall-rise-and-fall-manchester-school-0>
- Bright, J. M. (1868). *Speeches on questions of public policy*. (J. E. T. Rogers, Ed.) (C. 1). London: Macmillan and Co.
- Butler, E. (2018). *Klasik liberalizm bir el kitabı*. (A. Akçiçek, Çev.). Ankara: Liberte Yayınları.
- Ceadel, M. (2014). The peace movement: Overview of a British brand leader. *International Affairs*, 90(2), 351-365. <https://www.jstor.org/stable/24538559>
- Ceadel, M. (2017). The London peace society and absolutist-reformist relations within the peace movement, 1816-1939. *Peace & Change*, 42(4), 496-520, <https://doi.org/10.1111/pech.12256>
- Cobden, R. (1851). An international reduction of navies. F. W. Hirst (Ed.), *Free Trade and Other Fundamental Doctrines of the Manchester School: Set Forth in Selections from the Speeches and Writings of Its Founders and Followers* (s. 309-319) içinde. London and New York: Harper & Brothers.
- Cobden, R. (1903). *The political writings of Richard Cobden* (C. I). London: T. Fisher Unwin.
- Grampp, W. D. (1960). *The Manchester School of economics*. Stanford: Stanford University Press.
- Guelzo, A. C. (2015). Lincoln, cobden, and bright: The braid of liberalism in the nineteenth century's transatlantic world. *American Political Thought*, 4(3), 391-411. Erişim adresi: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/682045>
- Hayek, F. A. von. (2009). Liberalizm. *Liberal Düşünce*, XIV(55), 197-224. <http://www.liberal.org.tr/sayfa/liberalizm-friedrich-august-von-hayek,261.php>
- Hinde, W. (1987). *Richard Cobden: A victorian outsider*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Hirst, F. W. (1903). *Free trade and other fundamental doctrines of the Manchester School: Set forth in selections from the speeches and writings of its founders and followers*. London and New York: Harper & Brothers.
- Hobson, J. A. (1918). *Richard Cobden: An international man*. London: T. Fisher Unwin.
- Horrocks, J. W. (1925). *A short history of mercantilism*. London: Routledge.

- Howe, A. (2015). Why Couldn't Cobden Replicate His Anti-Corn Law Success?. Indiana: Liberty Fund. Erişim adresi: <https://oll.libertyfund.org/liberty-matters/stephen-davies-richard-cobden-free-trade-movement#response1>
- Lampe, M. (2009). Effects of bilateralism and the MFN clause on international trade: Evidence for the Cobden-chevalier network, 1860–1875. *The Journal of Economic History*, 69(4), 1012-1040. <https://doi.org/10.1017/S0022050709001363>
- Nicolls, D. (1991). Richard Cobden and the international peace congress movement, 1848-1853. *Journal of British Studies*, (30), 351-376. <https://doi.org/10.1086/385989>
- Palen, M.-W. (2021). Marx and Manchester: The Evolution of the socialist internationalist free-trade tradition 1846-1946. *The International History Review*, XLIII(2), 381-398. <https://doi.org/10.1080/07075332.2020.1723677>
- Richardson, S. (2015). Manchester or Midhurst?. Indiana: Liberty fund. Erişim adresi: <https://oll.libertyfund.org/liberty-matters/stephen-davies-richard-cobden-free-trade-movement#conversation7>
- Spall, R. F. (1988). Free trade, foreign relations, and the anti-corn-law league. *The International History Review*, 10(3), 405-432. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/40105891>
- Wallace, E. (1960). The political ideas of the Manchester School. *University of Toronto Quarterly*, XXIX(2), 122-138. <https://doi.org/10.3138/utq.29.2.122>

Extended Abstract

Purpose

The aim of the study is to examine how there is and can be a relationship between peace and a free market-based economic system. Members of the Manchester School argue that there is a direct and positive relationship between free trade and international peace. In order to promote national and international prosperity, the School has called for the abandonment of centuries-old nationalist prejudices, a change in the structure of aristocratic society, the adoption of a defensive foreign policy instead of an aggressive foreign policy, and the signing of trade agreements to promote peace. They say that with the increase in trade, the realisation of peace, the reduction of war weapons and navy costs and the reduction in the number of the army can also come to the agenda. Otherwise, every war and war-related expenditure would mean an increase in public expenditures and costs, and an increase in taxes and fees to be borne by citizens. The Manchester school tries to convince that non-violent resistance practices can be applied in all conflicts. They claim that the idea of peace can be achieved as a result of trade between peoples rather than diplomacy between governments.

Design and Methodology

The study is a theoretical study. The studies at the level of articles and books in which the members of the Manchester school addressed their thoughts on the economic and political conditions under which the idea of peace could be realised were evaluated. In addition, basic sources at the level of other articles and books written on the subject have been obtained, read and evaluated.

Findings

The cornerstone of the Manchester School, and Cobden's view in particular, was free trade and peace. The members of the Manchester School, remembered in intellectual life as the Anti-Grain Bill League, saw the realisation of international peace as inextricably linked to their cause of free trade. In particular, through

Cobden's efforts, they were instrumental in the signing of a trade treaty between France and Britain, reducing the number of tariffable articles from 419 to 48 and abolishing the excise duty the following year. With these treaties and increased trade, the open hostility between the two arch rivals, Britain and France, could be softened.

The members of the school expressed that they were interested in the general course and direction of British foreign policy and that changes should be made in the policies implemented. They wanted Britain to pursue a neutral policy and criticised Britain's policies towards the USA, China, Russia and the Ottomans.

The Manchester School emphasised that the existing political parties (Whigs and Tories) were the parties of the emperor and the pro-war rich, whereas the society should find real representatives to represent itself.

Members of the school have always been critical of Britain's increasing public expenditure on foreign policy intervention and armaments. They also emphasised that British influence in different societies could only be sustained through the revitalisation of commercial life and the continuous development of such relations with these countries. According to the members of the school, the only effective weapon to maintain peace is not the cannon or the sword, but the development of trade routes, the free movement of goods and the cheapening of prices.

Limitations

In this study, the views of the Manchester School and one of its important figures, Richard Cobden, known as the International Man, are included. The Manchester school criticises the market practices that could not break away from mercantilism that started to take shape in England at the end of the 18th century, the interventionist foreign policy of England, especially in America and China, the aristocratic social structure and the inability to break away from the determining elements of the social structure. Therefore, the Manchester School has put forward views in many different fields ranging from economics, politics, rights and freedoms, British domestic and foreign politics, British social structure and understanding of religion. In this study, only the Manchester School and Cobden's contributions to the idea of peace are discussed.

Implications (Theoretical, Practical and Social)

Members of the Manchester School, particularly Cobden and Bright, lobbied for the repeal of the Corn Laws and the emancipation of slaves in the colonies. They claimed that the abandonment of practices aimed at limiting or restricting trade would increase the welfare and social peace of all other countries, especially England. They emphasised that violence was not in human nature and could never prevail. They emphasised that freedom, especially freedom of trade, would contribute positively to peace, that despotic laws could never be applied, that individual and social interest would always prevail and that this was only possible in an environment of peace. They claimed that nations recognising free trade would support peace more.

Value

In the late 19th and early 20th centuries, relations between different nations were seen as a zero-sum competition and war was glorified. The views on the possibility of peace, arbitration, disarmament and international peace institutions, which were seen as absurd and impossible to most people, were voiced by members of the Manchester School, especially Cobden. Offering a different perspective on international relations, Manchester School thinkers developed an attitude against the ongoing resistance to free trade and economic nationalism and claimed that these ideas would negatively affect world peace. In a peaceful, global world, free trade and co-operation are aimed. They argued that if the current political structure does not take the right decisions, all kinds of regulations will lead to many artificial shortages and create rents, which will threaten social peace and world peace. These findings of the members of the Manchester School are of great importance today.

Araştırmacı Katkısı: Özlem KIRLI (%100).